

**MÁTYÁS KIRÁLY, MINT OPERAI HŐS –
ERKEL: SAROLTA C. OPERÁJA
A SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ SZÍNPADÁN**

„A magyar népnek csodálatos az emlékezése (...) s mennyi tévedés feszeng a nagyképű „tudomány” csácsogásaiban (...) mélyebb igazság rejtőzik a magyar nép zseniális eleven emlékezetében és meséiben (...) Mátyás királyról, az igazságsórról.”

(Bajcsy-Zsilinszky Endre: Mátyás király)

A 2008-ban meghirdetett „reneszánsz év” újra és ismételtén Mátyás király alakjára irányította figyelmünket. A nagy reneszánsz uralkodó máig egyik legnépszerűbb alakja történelmünknek, alakját mondákba, vándoranekdotákba emelte át a népi képzelet, majd idővel szépirodalmi színpadi művek hősévé vált. Eredjünk hát a mondaképződés nyomába, tekintsünk bele egy XX. századi, történetesen szegedi színpadi átváltozás kulisszatitkaiba.

A legendaképződés már Mátyás életében elkezdődött. Egyes források szerint Bonfini, aki 1496-ig dolgozta fel Magyarország történetét Nagy Lajosról jegyzett fel olyan „álruhás” történeteket, amelyek Mátyás halála után az elhunyt királyra hagyományozódtak: így például a kolozsvári bíró esetét. Az évszázadok során, a Mátyásról alkotott történelmi ismeretanyag, amely alapjában véve pozitív, a mondák és mesék világában változáson ment át, s új színekkel gazdagodott. Mátyás megítélését, apja Hunyadi János iránti tisztelet alapozta meg. Uralkodását tündöklő korszaknak ítéli a történetírás, hódításait, a hadviselő király alakját elhomályosítja a művészeteket kedvelő, humanista kultúrát terjesztő reneszánsz uralkodóé. Pedig, ha hinni lehet a történészeknek, Mátyás mintaképe az ókori nagyságok közül a hódító Nagy Sándor volt, és bizony népszerűtlen intézkedéseket is hozott, az adót még a legkisebb telkes nemesektől is leleményesen behajtott.

Az utókor a negatív forrásokat nemigen idézi. Bonfini Mátyás portréja is az uralkodó pozitív vonásait emeli ki, azt a Mátyást rajzolja meg, aki „szinte sohasem kezdett afféle dologba, ami ne sikerült volna kívánsága szerint”. Mátyás bőkezűsége legendás volt – történetíróit jól választotta meg, s valószínű velük sem fukarkodott. Mindez csak részben magyarázza meg persze a

napjainkig élő legendákat, a népe között álruhában megforduló igazságos királyról. A reneszánsz irodalom kedvelte az *álruhát*, mint cselekményformáló eszközt. Az itáliai reneszánsz novellairodalom, amelyből Shakespeare is gyakran és szívesen merített (Bandello) gyakran alkalmazza az álruha védelmében rejtőzködő és cselekvő szereplőket. Bandello a Fiúnak öltözött lány c. elbeszélésének hősnője, úgyszintén Shakespeare Ahogy tetszik Rosalindája és a Vízkereszt vagy amit akartok c. vígjáték Violája szükségből ölt álruhát. Az álruha, amely védelmet kellene, hogy nyújtson, csapdává válik. Az álruha új figurát teremt, túl jól sikerül az átváltozás, az alak önállósul, az álruhás hamisságból megoldhatatlannak tűnő bajok származhatnak.

„Áöltözet, gonoszság eszköze,

Az ellenség benned mily védve járhat (...)”

(Vízkereszt II. felv. Viola monológja)

A reneszánsz irodalom vígjátéki hamiskodása pozitív kimenetelű.

A Mátyás mondák álruhás reneszánsz uralkodója máig élő toposz. Változtat, módosít a képen a romantika, hozzátesz a XX. század. A hős királyért, az álruhás vadászért ugyan sirba hervad Vörösmarty Szép Ilonkája, de az ő „liliom hullása”-nál, csaljon bár könnyeket az olvasó szemébe, a „honnak élő” győzedelmes, erős király alakja fontosabbnak tűnik. A téma átköltözhet Mosonyi Mihály operaszínpadára, a zenei és színpadi fikció hasonló súllyal láttatja Mátyást (1861. XII. 16. Budapest Nemzeti Színház). Mosonyi Mihály nevével, zenéjével napjainkban egyre ritkábban találkozunk, jöllehet a 19. század jelesebb magyar komponistái közé tartozott, s Erkelhez hasonlóan ő is a nemzeti opera felvirágoztatásán fáradozott. Talán túlzottan is, spekulatív módon erőltette a „magyaros” zenei nyelven történő operai megformálást. Nemes szándéka visszájára fordult, „magyarosnak” vélt motívumai nem muzsikája szárnyalását segítették elő, hanem üres formalizmussá váltak.

Erkel Ferenc, a nemzeti opera megteremtője színpadi műveinek témáját nagyrészt a magyar történelemből merítette, nem komponált operát Mátyásról. Operáinak sora Dugonics András-Egressy Béni szövegére írt Báthory Máriával indult. Ezt követően a tragikus sorsú Hunyadi László ihlette újabb opera megalkotására. Az operában feltűnik az ifjú Mátyás alakja is, reményteljes fiatalsága mezzoszoprán hangon szólal meg. Erkel csinos kis áriát is komponált a híres mellékszereplőnek.

Tizenkét éves szünet után született meg a máig legtöbbet játszott romantikus opera, a „nemzeti opera” a Bánk bán. Alig egy év múlva Erkel vígoperával jelentkezett (1861), a nem túl nagy lelkesedéssel fogadott *Saroltával*. Erkel egyetlen vígoperája az 1862. június 26.-i bemutatót követően összesen tíz előadást ért meg az 1901. január 24-i utolsó előadásig, majd eltűnt a színpadról.

Csak a zenetörténészek említették meg időnként Erkel életműve kapcsán. Ha nem is száz évig, de jó hetven évig várhatott Erkel bájos ifjú hősnoje, hogy valaki, a mesebeli királyfi dermedt Csipkerózsika-álmából felébressze. A „királyfi” végre megérkezett, Vaszy Viktornak hívták, Szegeden töltött be éppen opera- és zeneigazgatói tisztséget, és többek között arról volt nevezetes, hogy feladatának tekintette a feledésbe merült, vagy ritkán játszott operák felkutatását, műsorra tűzését. A Magyar Rádió a hatvanas, hetvenes években jelentős feladatot vállalt a népnevelésben. Kultúrmissziójához a komolyzene, a nemzeti zenei értékek ápolása is hozzátartozott, gyakran sugárzott saját stúdiójában készített felvételeket. A Magyar Rádió ezen törekvése szerencsésen kapcsolódott össze Vaszy Viktor szegedi tevékenységével, akkor már évek óta folyamatosan érvényesülő műsorpolitikájával. Így került sor a Sarolta c. Erkel opera életre keltésére. Zenei anyagának gondozásával, felfrissítésével Vaszy Viktort bízta meg a Magyar Rádió, a librettót, Czanyuga Mihály eredeti szövegekönyvét Romhányi Józsefnek kellett felfrissítenie. A vígopera felújításának, korszerűsítésének lelke és motorja Vaszy lehetett, erről tanúskodnak a tartalmi és zenei változások, és a tény, hogy *a szegedi opera fennállásának 25. évfordulóját Vaszy az újjászületett Sarolta bemutatójával ünnepelte 1971-ben.* Hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonított a szegedi zeneigazgató az átdolgozásnak az alábbi sorok bizonyítják:

„Erkel operái között talán a Sarolta zenei anyaga a legalkalmasabb arra, hogy értékeit kibányásszuk. (...) Hogy a darab annak idején miért nem talált megfelelő fogadtatásra, annak okai részben a szöveg fogyatékoságaiban, részben a zenei anyagnak egy vígoperához való túlméretezettségében keresendők. A kéziratok áttanulmányozása közben másokban és bennünk is felmerült a kétely bizonyos részek hitelességét illetően, amely részek megzenésítését Erkel fiainak tulajdonítják. Romhányi József az eredeti szövegekönyvet – Czanyuga Mihály munkáját – csak a mese lényegét illetően hagyta meg, egyébként teljesen átdolgozta a darabot. A cselekményt Géza király idejéből igen helyesen Mátyás korába helyezte át, hiszen Mátyás személye és a hozzá fűződő mondanakör bővelkedik olyan elemekben, amelyek a Saroltában a bonyodalmakat okozzák. Nevezetesen: Mátyás a hagyomány szerint szeretett áruházban a nép közé vegyülni, így a történet is hihetőbbé vált, nem is szólva arról, hogy Mátyás alakja ma is kedvelt történelmi figuraként él a magyar nép lelkében.”

A szépleány és az áruház király történetét tehát Mátyás korába emelte át az alkotó páros, mert úgy érezték ez a történet mindenképpen a Mátyás mondanakörhöz tartozik. S ha már a Mátyás legenda a szegedi operaszínpadon is életre kel, miért ne lehetne hinni abban, hogy a mű cselekménye Mátyás király egyik kedvenc városában Szegeden, vagy annak környékén játszódik.

1971. december 31-én Vaszy a készülő bemutatóról így nyilatkozott:

„A történet szerint Mátyás áluhában járja az országot, és egyik végvárában (nagyon valószínű, hogy ez a vár Szeged) beleszeret egy kántor leányába. Mátyás mentora, Belus azonban vigyáz a királyra, és végül is a szép Saroltát Gyula vitézhez adják nőül, az igazságosztó Mátyás nagy bánatára.” (Polner Zoltán: Erkel Sarolta c. vígoperájának bemutatója elé, Csongrád megyei Hírlap)

A legendaképződés XX. századi továbbélésének lehetünk tanúi, most éppen az operaszínpadon. Az áluhás király, aki mellesleg nem veti meg a sebbik nemet, ki is lehetne más, mint Mátyás király, s akkor már a helyszín miatt ne lehetne a kedvelt Szeged, az opera újjászületésének színhelye. Az áluha, ha nem a „gonoszság eszköze”, akkor vígjátéki multságos félreértéseket idéz elő. Fennáll ez az átdolgozott műre is, ahol meglehetősen sok „vígoperai” helyzetet teremt az áluhásdi, a személycsere. A szövegkönyv szinopszist, tartalmi összefoglalóját a korabeli szegedi műsorfüzetből adom közre:

AZ OPERA TARTALMA

I. felvonás

A falu főterén vagyunk. A török ellen hadbainduló Mátyás királyt és seregét a falu ünneplő díszben várja. A falu kántorát, Ordítót kéri fel, hogy üdvözlje a hadat. Mátyás helyett azonban Belus, a király kapitánya érkezik, aki elmondja, hogy a király később jön, de úgyszemint ismerhetnek rá, mert többnyire áluhában jár.

A táborozó sereg egyik daliája, Gyula vitéz, szerelmes Ordító kántor szépséges leányába, Saroltába, aki viszonzza érzelmeit. Kiderül, hogy Mátyás is látta már Saroltát, neki is nagyon megtetszett a szép leány, ezért ruhát cserél Gyula vitézzel, hogy mint egyszerű katoná Sarolta közelébe és bizalmába juthasson.

Ordító, akinek Sarolta elmondta Gyula iránti szerelmét, szívesen fogadja a hírt, tetszik neki a távolról meglesett ifjú, s az áluhában érkező Mátyást elzavarja.

II. felvonás, I. kép

A falu végén vagyunk. A hadbainduló csapat éppen búcsúzkodik a néptől, a török ellen indulnak. Sarolta Isten áldását kéri szerelmére, Gyulára. Az áluhás Mátyás – aki hallotta az imát – hirtelen Sarolta elé lép, de a leány apjával, Ordítóval együtt elutasítja. De most – legnagyobb megdöbbenésükre – Gyula a király öltözkéiben jelenik meg, s felszólítja Mátyást, hogy induljon velük a harcba.

Sarolta reményvesztetten omlik össze: tudja, hogy soha nem lehet a „király” felesége, s fáj neki, hogy a királynak vélt Gyula ilyen játékot űzött vele. Nem így a nagyravágyó kántor, aki most boldogan arról álmodozik, hogy lányából királyné lesz.

2. kép

Mátyás tábora. Mielőtt hadba vonulna a sereg, Mátyás király Ordítóért küld, hogy áldja meg csapatait. Ordító legnagyobb meglepetésére most Mátyást látja királyi öltözékben, végképp megzavarodik, de Mátyás elhiteti vele, hogy ez tréfa csupán, Gyula az igazi király. Indul a had a török ellen.

III. felvonás

Ismét a falu főterén vagyunk. Mátyás győztesen tért meg seregével, most éppen győzelmüket ünneplik. Mátyás ismét áruhába öltözik, tér vissza Ordítóék házához s úgy érzi, hogy most megszerzi magának Saroltát. Reménye tovább erősödik, mikor megérkezik Belus egy levéllel, melyet aláírat Mátyással. Ebben az áll, hogy Ordító kántor azonnal adja férjhez Saroltát Gyula vitézhez. Belus, az idősebb, tapasztalt katona, Mátyás védője ezt azért teszi, hogy megkímélje a királyt ettől a méltatlan kalandtól. Mátyás azt hiszi, hogy vele esketik a lányt, s úgy gondolja, a leányt majd kárpótlásul főudvarhölgygé nevezi ki.

Igenám, de Sarolta közben megtudja Gyula vitéztől, hogy csak játék volt a ruhacsere, s szerelme valóban Gyula vitéz. A közben betoppanó Ordító meglátván Gyulát s azt híven, hogy ő a király, fölkelti a papot s azonnal összeesketi a fiatal párt. A mit sem sejtő, időközben előkerült Mátyást pedig elfogja és borospincébe zárja.

Mátyás visszaöltözik királyi ruhába, napfény derül a ruhacserére. Az igazságos király úgy áll „bosszút”, hogy Gyula vitézt egyik végvára kapitányává nevezi ki, s megbocsát a nagyravágyó kántornak is. A nép elteti a királyt s az ifjú párt.

Romhányi jól összekuszálta a cselekményt, s sok érzelemmel, humorral fűszerezte. Persze a dramaturgiai lóláb meglehetősen kitetszik, de hát ki törődött a hetvenes évek elején a hadi sikerért imádkozó s a sereget megáldó „kántor” figurájának hitelességével. Pap szereplőt nem állíthattak be a cselekménybe, mert annak nem lehetett lánya – protestáns papok, akik részeseülhettek a házasság szentségében – Mátyás korában (node Géza király idejében sem!) még nem léteztek. Sebaj, segít majd a zenei dramaturgia, és az

operai anakronizmusból született humoros figurát, Orditót, a kántort hitelesíti majd Gregor József nagyszerű alakítása a színpadon.

Hogyan fogott hozzá az alkotópáros a tartalmi és zenei leporoláshoz? Először is sok felesleges részt kiiktattak a műből, így a háromfelvonásos négy képbe komponált vígopera játékidejét 130 percre, a két szünettel együtt három órára rövidítették. Vaszyra jóval nagyobb feladat hárult, mint a régi opera „portalanítása”. Némi túlzással kijelenthetjük, nem csupán zenei átdolgozója lett az Erkel-műnek, hanem társszerzője is. Vaszy így vall az elvégzett zenei munkáról:

„A zenei átdolgozás első feladata az volt, hogy megtisztítsa az opera anyagát a nem kétségtelenül Erkel kezétől származó részekről, és több dramaturgiai hibát, amelyek különösen a harmadik felvonás második részében jelentkeztek, kijavítson, így a darabot a mai közönség számára élvezhetőbbé és érdekesebbé tegye. Az átdolgozó munkája volt még az opera terjedősebb részeinek tömörítése, valamint az új szöveggönyv alapján bekerült részeknek – Erkel intencióit tiszteletben tartva, lehetőleg az ő tematikájával és az ő stílusában való – kiegészítése, illetőleg megkomponálása.

A hangszerelést, amennyire csak lehetett, érintetlenül hagytuk, hiszen határozottan merjük állítani, hogy a Sarolta partitúrájának faktúrája sokkal kidolgozottabb, mint akár a Hunyadi László, akár a Bánk bán. A szólamok ökonomikusabb életet élnek és sok érdekes olyan hangszínt rögzítenek, amelyek még ma is figyelmet kelthetnek és a mester nagy tudásáról, gyakorlatáról és elhivatottságáról tanúskodnak.” (Vaszy gondolatai az 1971-es szegedi műsorfüzetből)

A 19. századi hagyomány szerint az operai főhős szólama tenor hangra komponálódik. Vaszy felhívja a figyelmet Mátyás két gyönyörű tenoráriájára. A bemutatón Réti Csaba énekelt a király szerepét, akinek meggyőződése volt, hogy Erkel modorában komponált Vaszy-áriákat énekelt annak idején. A komponista-karmester, bár igyekezett megtisztítani az Erkel-operát a saját korában oly divatos, de száz évvel később túlburjánzónak tűnő, öncélúan „magyarkodó” motívumoktól, a lendületes fegyvertáncot és a toborzást fontosnak ítélte, büszkén hivatkozott rájuk, mint olyan zenei megoldásokra, amelynek Ordító, a kántor bravúráriájával együtt a darab zenei dramaturgiájának dinamikáját erősítették. Vaszy véleménye szerint „olyan látványos, színes nagy tömegeket mozgó opera született, amelynek előbb utóbb helye lenne a Szabadtéri Játékok programjában is a „nemzeti sajátosságokat hangsúlyozó művek között, mint például Kodály Hány Jánosa”. A Saroltát éppenséggel a látványos tömegjelenetei, és nagy erenye, az újjávarázsolt jól megszerkesztett zenéje tenné alkalmassá a Szabadtéri színpadára.

Térjünk vissza az átdolgozott opera közzétételére, amelyre 1971. február 5-én került sor a Szegedi Nemzeti Színházban. A vígoperát a darab újraálmodója Vaszy Viktor vezényelte, csapatának erőssége, Versényi Ida rendezte, és a díszletet az azóta szép pályáit betutott Székely László, jelmezeit Gombár Judit tervezte. A szereposztása országos szinten is ideálisnak, nívósak mondható, Saroltát az ismert koloratúr csillag Lehoczky Éva, Mátyást Réti Csaba, Gyula vitézt Gyimesi Kálmán, Belust Sinkó György, Ordítót Gregor József énekelte a bemutatón s az azt követő 12 előadáson, idővel belépett a második szereposztás is a főbb szerepekben: Fekete Mária, Szabady József, Börcsök István, Halmi László...

Az újjávarázsolt operát a kritikusok többsége némi fenntartással fogadta. Egyesek fanyalgásukat is kifejezésre juttatták, ellenben magáról az előadásról egyértelműen lelkesedéssel számolnak be.

Egyáltalán, érdemes volt-e hozzányúlni Erkel elfeledett operájához? Bár a partitúrán egyesek szerint „fáradtság érződik (!)” elmarad színvonalban, hatásosságban a sikeres Erkel-operák mögött, abban mindenki egyetértett, mégis érdemes volt felújítani, hiszen zenei „múltunk ápolása feladatunk”, s régi értékei közül érdemes kibányászni azokat a darabokat a homályból, amelyeket értő kézzel újra fénybe emelhetünk. Ellentmondásosnak tűnik ugyanakkor, hogy a helyi lapok beszámolóiban azt vitatják méltó-e a Sarolta a 25 éves szegedi operai jubileumra, érdemes volt-e éppen ezt a művet „előadni”, kirukkolhatott volna Vaszy parádésabb előadással is, hiszen ennek a műnek még a műfaji besorolása is bizonytalan. Igazi vígopera-e vajon, vagy „csak dalmű”. Ökrös László a Délmagyarország kritikusa például 1971. február 7-i terjedelmes, a bemutatót elemző cikkében így summázza a „dalmű” műsorra tűzésének tanulságait: „(...) a szegedi opera, amely eddig kivétel nélkül izgalmas eredménnyel fedezett fel oktanul elfeledett operákat, némelyik felfedezésüket valószínű reneszánsz követte (Nabucco!), most szerényebb sikerrel nyúlt a múlthoz. Erkel kortársai sok mindenben tévedhettek, a Sarolta megítélésében azonban úgy gondoljuk, a lényeget tekintve igazuk volt.”

Sokkal megértőbben közeledik az Erkel-opera felfrissítéséhez, műsorra tűzésének kérdéseivel a zeneszerző Vántus István, a zenei szaklap, a Muzsika hasábjain. Idézem: „A magyarnál sokkal gazdagabb operai örökséggel rendelkező nemzetek is féltő szeretettel ápolják s mentik meg a jelenkor számára azokat a régebbi alkotásokat, amelyek, ha nem is remekművek, de néhány mozzanatukban gondolat, művészi érték rejlik. S ez nemcsak jogos cselekedet, hanem kötelesség is. Kötelesség, mert az elődök munkásságának számontartása nemcsak nemzeti önbecsülés dolga, hanem annak a zenetörténeti kontinuitásnak megmutatása is, amely mindenképpen inspiráló hatású, s amely támpontot jelent művészi értékeinek felbecsülésében.”

Vántus jeles zenei eseményként üdvözli a már csak címében ismerős Erkel-opera feltámasztását a tetszhalálból. Értő elemzésében feltárja Vaszy érdemét, aki a munka oroszlanrészét vállalta, aki rendet teremtett a zenei anyag dramaturgiai rendezetlenségében, megtisztította a darabot a kevésbé értékes, valószínűleg nem Erkel kezétől származó részekről, s a mester zenei stílusának tiszteletben tartásával új részleteket, a mai prozódiai követelményeknek megfelelő új recitatívókat komponált. Vaszy az új részletekben „*ügyes fogással Erkel-motívumokat használt fel, többek között a Hunyadi Lászlóból és az Ünnepi nyitányból.*” Ez utóbbi megoldásokat Vántus az átdolgozás érdemeihez sorolja.

A fővárosi szaklapban, a Muzsikában tehát pozitív ítélet született a darab értékét, életképességét illetően. Sőt, Vántus István lelkesültségtől átitatott mondatokban ír a mű értékeiről: „*A SAROLTA MÁRIS ÉL! Élteti az a hat-hét kitűnő ária, amely Erkel művészetének legszebb pillanatait idézi, élteti a hatóság kóruskezelés, egy kitűnő fegyvertánc, s mindenek felett az, hogy a darab üde, cselekményes, és az átdolgozás eredményeképpen nagyon formás*” Végül, de nem utolsósorban, teszi hozzá Vántus, a darabot élteti a szegediek „példamutatóan jó előadása”. Az előadás értékeit, kisebb hangsúly eltérésekkel, Vántushoz hasonlóan ítélik meg a helyi lapok is. Míg a fővárosi folyóirat *Lehoczky Éva* alakítását méltatja első helyen, „aki kitűnően játszik s nagyszerűen éneklő a nehezebbnél nehezebb koloratúr áriákat”, addig a megyei és városi napilapok az akkor már egyre népszerűbb *Gregor József* Ordító alakítását méltatják első helyen. Ének- és játékbeli produkciója, remek II. felvonásbeli áriája oly tökéletes, hogy eddigi pályafutásának emlékezetes állomásaként minősülhet a későbbiekben is. A szövegkönyv okozta nehézségek azonban nem Sarolta és Ordító alakítójának vállalt nyomták, hanem Mátyás és Gyula vitéz megformálóinak, *Réti Csabának* és *Gyimesi Kálmánnak* okozhattak jóval nehezebben megoldható színpadi feladatot. Mind a két férfi (hős) szerelmes... Ki az igazi hős? A király, aki rangját titkolva álruhában hódítani indul? Vagy Gyula, aki szintúgy vagy még inkább szerelmes, s kénytelen kellen, királyi parancsra, de mégiscsak belemegy a családsgba?

A szépen éneklő *Réti Csaba* Mátyás szerepében borotvaélen kénytelen táncolni, hogy a király ne váljon nevetségessé. Réti úgy tudta megőrizni Mátyás emberi méltóságát, hogy a szerelmes ember esendőségét is felvillantotta a vígjátéki helyzetekben. A bariton *Gyimesi Kálmánnak* jutott a konvencionálisabb hősszerelmes szerep, ő az, akiért a szép Sarolta lángol, ő nyeri el a lány kezét, és az „igazságos” Mátyás döntése értelmében a házassághoz biztos egzisztenciát is kap. Gyimesit a hősszerelmes egyhangúbb szerepében tehetségén kívül nagy színpadi tapasztalata is segítette. Vértel

színészi játékkal, hős hangvétellel, szépen énekelt Gyulát formált. *Sinkó György* Belus szerepében olyan idősebb, rangos katonát állított a színpadra, akinek még a király is hallgat a szavára. Hangjából, jelenlétéből méltóság, tekintély sugárzott. *Versényi Ida* rendezését, aki a tőle megszokott színvonalon állította színpadra a vígoperát, a világosság, áttekinthetőség jellemezte. A lírai hangulatú jeleneteket kiegyenlítette, mintegy ellenpontosította a kórus és a táncosok beállításának mozgalmasságával. *Székely László* levegősen hagyta a színpadot, nem törekedett a szegedi vár szolgálai hű másolatára, helyette olyan színpadi teret kreált, ahol a kitűnően éneklő kórus (kórusvezető: Szalay Miklós) és a színház tánckarát kisegítő EDOSZ Együttes és a szegedi egyetem táncosai is hatásosan mozgoghattak Lutor Gyula koreográfiájára.

A Szegedi Nemzeti Színház tehát mindent megtett, hogy a Saroltát a lehető legtökéletesebb előadásban állítsa a közönség elé. Ökrös László, a Délmagyarország színházi rovatvezetője szerint ez a „tökéletesség csak részben feleltette a mű hibáit, részben azonban felnagyította azokat”. Elsősorban a darab műfaji bizonytalanságából fakadó problémáit emelte ki éles fényel.

Erkel partitúráján az „opera” műfaji megjelölés volt olvasható, és az eredeti mű hangvétele a kor ízlésének megfelelően romantikusabb, hősibb és líraibb is lehetett. A felújított, átírt XX. századi Sarolta azáltal, hogy a mondák álruhás királyát állította a darab középpontjába, szerepcseréit a mű kibonyolításába – eszmeileg a népi fantáziában élő, kalandozó, emberi gyarlóságoktól sem mentes, de alapjában véve igazságra törekvő Mátyás figuráját gazdagította még egy ecsetvonással. Ezt a Mátyás-figurát örökíti meg az operettek világa is. Ezekből, a zenés színpadi Mátyás ábrázolásokból akadt jó néhány: Stephanides Károly: A kislány és Mátyás szerelme c. operettjével kezdődően a Mikszáth írása nyomán komponált Sárközy-operettig, az 1951-ben bemutatott Szelistyei asszonyokig.

A nagy reneszánsz uralkodó alakjához méltó, nagy Mátyás-opera valójában máig nem született meg. Ellenben az álruhás játékos alakoskodó, a szeretetreméltó kópé figurája, a népi mondák világából többször is átköltözött a mesejátékok, verses drámák, zenés színpadok, filmek világába. Nem véletlen, hogy Vaszy és Romhányi választása a Sarolta „portalánítása” közben Mátyás király alakjára esett. Ő illett a történetbe, a 25 éves szegedi opera történetébe is! – Mátyás, aki szeretett álruhában elvegyülni a nép között, aki reneszánsz módon szerette az életet, a szerelmet, s aki gyakran járt a szegedi várban. Vaszyék ünnepeltek, és méltón! Mellesleg egy sikerrel előadható kedves darabbal gazdagították a magyar operairodalmat, a Rádió hallgatóit s a szegedi nézőket.

Irodalom

- Galeotto Marzio: Mátyás királynak kiváló, bölcs, tréfás mondásairól és tetteiről szóló könyv. Bp. Magyar Helikon 1977. Kardos Tibor fordítása.
- Bajcsy-Zsilinszky Endre: Mátyás király. Magvető Könyvkiadó, Bp. 1983.
- Antonio Bonfini: Rerum Ungaricarum Decades. Basel, 1568 – Magyarul Geréb László fordításában 1943-ban és 1959-ben.
- Szeged folyóirat 2009. januári száma, amely Mátyás király és a magyar reneszánsz c. tudományos ülés (2008. nov. 21.) tanulmányait tartalmazza.
- SZTE JGYPK Művészeti Intézet Ének-zene Tanszékének 2008. okt. 7-9-ig meghirdetett konferenciáján elhangzott előadás, Dr. Gyémánt Csilla: Mátyás király, mint operai hős – Erkel: Sarolta c. operája
- Polner Zoltán: Erkel Sarolta c. vígoperájának bemutatója elé – Beszélgetés Vaszy Viktorral. Csongrád-megyei Hírlap 1970. dec. 31.
- Ökrös László: Sarolta – Erkel bemutató Szegeden. Délmagyarország, 1971. febr. 7.
- Szabó Endre: Sarolta, bemutató a Szegedi Nemzeti Színházban. Csongrád-megyei Hírlap, 1971. febr. 7.
- Vántus István: A Sarolta Szegeden. Muzsika, 1971. április p. 12-13.
- Erkel: Sarolta – a bemutató műsorfüzete – kiadta a Szegedi Nemzeti Színház, 1971. február.